

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ
& ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ερ. Φ.: 54

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : tmnpke@culture.gr

**ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων**

ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Θεόδωρο Καράογλου

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 858/1.11.2017 Ερώτηση με θέμα:
«Παραμένει υπό αναστήλωση το Αλκαζάρ στο κέντρο της Θεσσαλονίκης»

Σε απάντηση της με αριθμ. Πρωτοκόλλου 858/1.11.2017 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Θεόδωρου Καράογλου και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες μας, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Το *Hamza-Bey τζαμί*, γνωστό στους Θεσσαλονικείς ως *Αλκαζάρ* από το όνομα του κινηματογράφου που λειτουργούσε επί δεκαετίες στο αίθριο του μνημείου, είναι το παλαιότερο ισλαμικό τέμενος της Θεσσαλονίκης. Ανεγέρθηκε το 1467-8 (επί Μωάμεθ Β'), από την Χαφσά Χατούν, κόρη του στρατιωτικού διοικητή Χαμζά Μπέη, ως συνοικιακό τέμενος χωρίς μιναρέ και αποτελούνταν από τετράπλευρη τρουλαία αίθουσα προσευχής. Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα μετατράπηκε σε τζαμί με την προσθήκη περιστώου με μιναρέ. Το κτηριακό συγκρότημα ολοκληρώθηκε στις τελευταίες δεκαετίες του 16^{ου} αιώνα (επί Σελίμ Β') με την προσθήκη τριών στοών, οι οποίες σε συνδυασμό με την βορειοδυτική στοά του περιστώου δημιούργησαν περίστυλη αυλή, τη μοναδική του είδους σε τζαμί του ελλαδικού χώρου, και ανακαινίσθηκε εκ νέου το 1619-20.

Το κτήριο λειτουργούσε ως τζαμί μέχρι το 1923. Το 1925 κατεδαφίστηκε ο μιναρές του. Παρά την κήρυξη του τεμένους ως διατηρητέου μνημείου με Βασιλικό Διάταγμα της 25^{ης} Μαΐου 1926 (ΦΕΚ 191/Α/11.6.26), το κτήριο συγκαταλεγόμενο στις ανταλλάξιμες περιουσίες περιήλθε στην κυριότητα της Εθνικής Τράπεζας, από την οποία εκποιήθηκε με δημοπρασία το 1928. Το ίδιο έτος μετατράπηκε από το νέο του ιδιοκτήτη σε εμπορικό κέντρο, χρήση την οποία διατήρησε έως το 2006, όταν περιήλθε στην κυριότητα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Λόγω της κατάστασης ετοιμορροπίας στην οποία είχε περιέλθει το κτήριο, με την υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ34-46/15930/764/8.3.2006 Υπουργική Απόφαση εγκρίθηκε σειρά στερεωτικών και αναστηλωτικών εργασιών, με αποτέλεσμα το έργο προστασίας του μνημείου να ενταχθεί στο Γ' Κ.Π.Σ. με τίτλο "ΕΞΩΡΑΪΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ HAMZA BEY TZAMI (ΑΛΚΑΖΑΡ) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ". Στο πλαίσιο του έργου του Γ' Κ.Π.Σ. και παράλληλα με την έναρξη των εργασιών κατασκευής του Μετρό, η πρώην 9^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων προέβη στην καθαίρεση των πρόχειρων κατασκευών που καθιστούσαν απροσπέλαστο το εσωτερικό του μνημείου και στον έλεγχο και τη στερέωση των υπαρχόντων εξωτερικών ικριωμάτων και των επιμέρους υποστυλώσεων που είχαν τοποθετηθεί στο εσωτερικό του μνημείου μετά τους σεισμούς του 1978. Εν συνεχεία οι εργασίες επικεντρώθηκαν στις εξωτερικές όψεις, τις στεγάσεις του μνημείου και το εσωτερικό του αίθριου (στερεωτικές επεμβάσεις τοπικού χαρακτήρα

όπως αρμολογήματα, ανακτήσεις σε θέσεις ρηγματώσεων, ανακτήσεις πεσσών και τοιχοποιιών, αποκατάσταση θυρωμάτων και παραθύρων, αποκατάσταση της λειτουργίας των στεγών, υποστυλώσεις τόξων και θόλων). Ειδικότερα στο αίθριο του μνημείου και με σκοπό την προστασία και τη μερική αποκατάστασή του έγινε καθαίρεση της σκηνής του κινηματογράφου, των νεωτέρων τοιχοποιιών (20^{ος} αι.) που έφρασσαν τις τοξοστοιχίες του περιστυλίου, των υπερυψωμένων δαπέδων που αλλοίωναν τις καθ' ύψος αναλογίες των κιονοστοιχιών και του νεώτερου μεταλλικού στεγάστρου που κάλυπτε τον αίθριο χώρο του μνημείου επιβαρύνοντας των ευαίσθητο φορέα των κιονοστοιχιών.

Λόγω της επιβάρυνσης του στατικού φορέα του μνημείου από τις εργασίες κατασκευής του Σταθμού Βενιζέλου του Μετρό Θεσσαλονίκης στα όρια επιρροής του οποίου εντάσσεται ολόκληρο το μνημείο, και στο πλαίσιο του «Μνημονίου Συναντίληψης και Συνεργασίας του Υπουργείου Πολιτισμού με την Αττικό Μετρό Α.Ε. για τα έργα κατασκευής του Μετρό Θεσσαλονίκης» (άρθρο 1, παρ. 3 και άρθρο 3, παρ 2), τόσο η 9^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, όσο και η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων απευθύνθηκαν από την αρχή στην Αττικό Μετρό Α.Ε. για την εγκατάσταση σε πρώτη φάση ενός δικτύου παρακολούθησης των ρωγμών και των μικρομετακινήσεων του μνημείου. Στόχος ήταν η εν συνεχεία ανάληψη μιας σειράς ενεργειών που θα διασφάλιζαν το κτήριο στο πλαίσιο των εργασιών κατασκευής του Σταθμού Βενιζέλου και τελικά για την εκπόνηση τόσο της στατικής μελέτης οριστικής στερέωσης του κτηρίου, όσο και μελέτης εφαρμογής, οι οποίες αμφότερες αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τη στερέωση του μνημείου και την αποκατάσταση της επισκεψιμότητάς του.

Στο πλαίσιο αυτό η Αττικό Μετρό όσο και η Ανάδοχος Κοινοπραξία για τον περιορισμό των επιπτώσεων του υπό κατασκευή Σταθμού Βενιζέλου του Μετρό στο μνημείο κατασκεύασαν αρχικώς ένα πυκνό δίκτυο μεταλλικών υποστυλώσεων στο εσωτερικό του. Οι πυκνότες από αυτούς υποστυλώσεις περιόρισαν τις επιρροές των εδαφικών παρενεργειών λόγω των εργασιών του Μετρό, αλλά έθεσαν το πλέον ευαίσθητο στατικά ανατολικό τμήμα του μνημείου σε νάρθηκα έως την οριστική στερέωση του.

Παράλληλα, στο ως άνω πλαίσιο εγκαταστάθηκε στο μνημείο από την Αττικό Μετρό Α.Ε. μεγάλος αριθμός ρωγμομέτρων και τοπογραφικό σύστημα παρακολούθησης των μικρομετακινήσεων του φορέα. Την ίδια περίοδο εκτελέστηκε από το Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Γεωφυσικής του Τμήματος Γεωλογίας του Α.Π.Θ. και για λογαριασμό της Αττικό Μετρό Α.Ε. γεωφυσική έρευνα για τον εντοπισμό του βάθους της θεμελίωσης με τη μέθοδο ηλεκτρικών τομογραφιών μεταξύ γεωτρήσεων και για τη διασκόπηση του υπεδάφους με τις μεθόδους ηλεκτρικών τομογραφιών και GPR, τα αποτελέσματα των οποίων ελέγχθηκαν το 2009 με ανασκαφικές τομές σε διάφορες θέσεις του μνημείου.

Μετά την ολοκλήρωση της υποστήλωσης του τρουλαίου χώρου, εφαρμόστηκε από την 9^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με την Εταιρεία μια σειρά επεμβάσεων για την άμεση προστασία του μνημείου, που στο σύνολο τους κρίθηκαν απαραίτητες για τη διασφάλιση του κτηρίου προ της έναρξης της ανασκαφής για την κατασκευή του σταθμού Βενιζέλου. Οι επεμβάσεις αυτές συνίστανται: α. στην περίδεση του τρούλου με σύστημα εννέα δακτυλίων από ανοξείδωτο χάλυβα, που τοποθετήθηκαν στην περίμετρο του τυμπάνου του, β. στην αποκατάσταση των δεκατριών κομμένων ελκυστήρων των τοξοστοιχιών του αίθριου, και γ. στην περίδεση των ρηγματωμένων κιόνων του αιθρίου με νέους δακτύλιους από ανοξείδωτο χάλυβα, τόσο σε αντικατάσταση παλαιότερων δακτυλίων μειωμένης λόγω οξείδωσης αντοχής, όσο και σε νέες θέσεις για διασφάλιση της συνοχής και της φέρουσας ικανότητας τους. Για τη διασφάλιση της ανεπαρκούς στατικά νοτιανατολικής γωνίας του μνημείου, πριν την διέλευση του TBM, το άμεσο υπέδαφος της γωνίας ενισχύθηκε με ποσοτικά ελεγχόμενες τσιμεντενέσεις που εφαρμόστηκαν κάτω από το επίπεδο έδρασης της θεμελίωσης του μνημείου.

Στο σύνολο τους οι παραπάνω εργασίες συνέβαλαν αφ' ενός στην προσωρινή διασφάλιση του ανατολικού τμήματος του μνημείου μέχρι την οριστική στερέωση του, και αφ' ετέρου στην ολοκλήρωση της τεκμηρίωσης κατά τρόπον ώστε να καταστεί δυνατή η σύνταξη της αναγκαίας για την ολοκλήρωση του έργου Μελέτης Στερέωση και Αποκατάστασης. Σε επίπεδο ποσοστιαίας ανάλυσης έχει ολοκληρωθεί σε ποσοστό 80% η αποκατάσταση μόνο του δυτικού ημίσεως του κτηριακού συγκροτήματος που ταυτίζεται με το αίθριο που προστέθηκε στο τέμενος στα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Υπολείπεται δε στο σύνολο της η στερέωση και αποκατάσταση του ανατολικού ημίσεως του μνημείου, ήτοι

της τρουλαίας αίθουσας προσευχής του 15^{ου} αιώνα και των πλευρικών στοών του περιστώου, που παραμένουν απροσπέλαστα υπό πυκνή υποστύλωση. Τα τελευταία χρόνια και μετά την ολοκλήρωση των ως άνω εργασιών η Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης μεριμνά με oligομελές συνεργείο εργατοτεχνιτών για την προστασία του κτηρίου με περιοδικές εργασίες καθαρισμού του μνημείου και συντήρησης των ως άνω επεμβάσεων.

Σήμερα, η ΕΦΑ Πόλης Θεσσαλονίκης εργάζεται για την επικαιροποίηση της αρχιτεκτονικής μελέτης αποκατάστασης του μνημείου, ενώ η Αττικό Μετρό Α.Ε. σε συνεργασία με την Εφορεία εκπονεί την απαραίτητη στατική μελέτη οριστικής στερέωσης του κτηρίου, η οποία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη στερέωση του μνημείου και την αποκατάσταση της επισκεψιμότητάς του. Μετά την ολοκλήρωση των μελετών αυτών και την έγκρισή τους από τα αρμόδια όργανα του ΥΠΠΟΑ, η υλοποίηση τους προγραμματίζεται να ενταχθεί σε συγχρηματοδοτούμενο ευρωπαϊκό πρόγραμμα (ΕΣΠΑ).

Βάσει των παραπάνω, η ολοκλήρωση της Στερέωσης και Αποκατάστασης του Μνημείου θα είναι δυνατή μετά το πέρας της κατασκευής του Σταθμού Βενιζέλου του Μετρό Θεσσαλονίκης.

Σημειώνεται ότι σε κάθε περίπτωση η αποκατάσταση της επισκεψιμότητας του μνημείου είναι δυνατή μόνο μετά την ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής του Μετρό, καθώς η μοναδική είσοδος του μνημείου είναι σήμερα προσπελάσιμη μόνο δια του εργοταξίου του Μετρό.

Σχετικά με το ζήτημα της χρήσης του μνημείου η αρμόδια Υπηρεσία έχει προτείνει την αποκατάσταση του Χαμζά Μπέη Τζαμί ως μνημείου αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, με παράλληλη τη λειτουργία στους στεγασμένους χώρους μόνιμης έκθεσης με εποπτικό υλικό από τα μνημεία και τις ανασκαφές της ευρύτερης γειτονίας του μνημείου καθώς και επιλεγμένα ευρήματα από την ανασκαφή του παρακείμενου Σταθμού Βενιζέλου που θα αφορά την διαχρονική ιστορία της αγοράς της πόλης κατά τους μεσαιωνικούς και νεώτερους χρόνους. Παράλληλα στον αίθριο χώρο του μνημείου θα είναι δυνατή η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΛΥΔΙΑ ΚΟΝΙΟΡΔΟΥ

Εσωτερική Διανομή:

1. ΔΒΜΑ
2. ΔΑΒΜΜ
3. ΕΦΑ Πόλης Θεσσαλονίκης

Ακριβές Αντίγραφο
Κεντρικό Πρωτόκολλο
Μάκα Χαρίκλεια